

Grunnloven

1814 kalles "mirakelåret" i norsk historie. Norge gikk inn i 1814 som en del av Danmark-Norge, styrt fra København, og endte som egen stat i union med Sverige. Selv om Norge var en del av en sammenslutning med Sverige, ble det krevd full uavhengighet, holdt politiske valg og lagd en ny grunnlov. Det var begynnelsen på utviklingen av et demokrati her i Norge. I år er det 200 år siden vi fikk denne grunnloven, og det ønsker vi å feire, mest av alt fordi Grunnloven er selve grunnmuren i demokratiet vi har i Norge i dag.

Den norske grunnloven er den nest eldste i verden. Den ble vedtatt på Eidsvoll 17. mai i 1814. Det er derfor vi feirer 17. mai i Norge. Riksforsamlingen på Eidsvoll besto av 112 menn som var samlet for å lage en ny grunnlov. De første dagene ble det laget 11 grunnsetninger. Disse var grunnlaget for grunnloven, og inneholdt alt fra hvordan Norge skulle styres til menneskerettigheter. Grunnsetningene inneholdt også bestemmelser om at det er folket som skal bestemme gjennom frie valg.

Vi kan si at Grunnloven er loven over alle lover. Dersom det er andre lover som er i strid med Grunnloven, er det Grunnloven som gjelder. Grunnloven inneholder bestemmelser om hvordan Norge skal styres, menneskerettigheter, Stortinget, regjering og domstol. Grunnloven er også med på å bestemme hvordan vanlige lover blir til.

Grunnloven inneholder også en rekke rettigheter og plikter. Rettigheter som religions- og ytringsfrihet, som betyr at du kan ha det trossynet du vil og si hva du mener uten å bli straffet for det. Plikter, som at vi må betale skatt. Skatten sikrer blant annet gratis utdanning og helsetjenester for alle som bor i Norge.

De viktigste delene i Grunnloven av 1814 var:

- Folkesuverenitet, som er retten til å styre gjennom representanter valgt av folket gjennom frie valg
- Maktfordelingsprinsippet, der makten er fordelt mest mulig likt mellom den lovgivende og bevilgende, dømmende og utøvende makt
- Menneskerettigheter, som for eksempel rettsikkerhet, tale- og ytringsfrihet

Stortinget har 2014 vedtatt og skrevet enda flere menneskerettigheter inn i Grunnloven. Dette har blitt gjort for å sikre gjennom lov at menneskerettighetene blir fulgt.

Demokrati, maktfordeling og parlamentarisme

Demokrati

Demokrati, også kalt folkestyre, er en styreform der folket gjennom valg kan påvirke de politiske beslutningene som tas i landet. Alle som fyller 18 år året det er valg kan stemme. Da har du mulighet til å stemme på det partiet du vil, og ingen andre får vite hva du stemmer. Alle med stemmerett har én stemme. Dette er et grunnleggende trekk ved demokratiske valg. Gjennom valget velges en lovgivende forsamling, Stortinget.

Maktfordelingsprinsippet

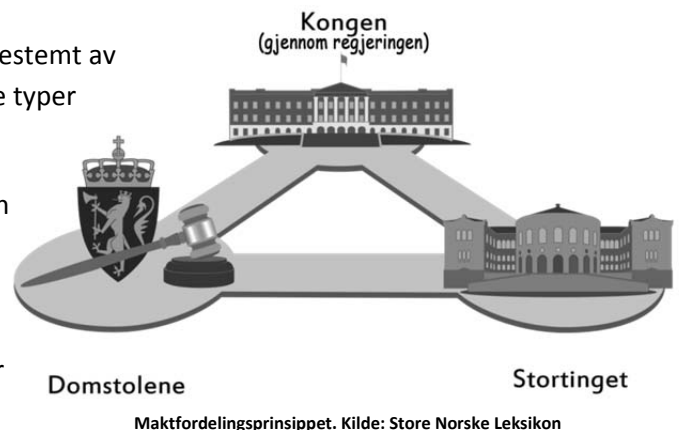
I alle samfunn har noen mer makt enn andre. I det moderne norske demokratiet er makten fordelt gjennom det vi kaller maktfordelingsprinsippet. Makten er fordelt på tre forskjellige institusjoner; Den lovgivende og bevilgende, den utøvende og den dømmende makt.

Den lovgivende og bevilgende makt er Stortinget, som kan endre eksisterende lover og lage nye. For å bestemme at Norge skal ha en ny lov, må det være flertall for lovforslaget blant de 169 partirepresentantene på Stortinget. Endringer i Grunnloven krever 2/3 flertall.

Den utøvende makt er regjeringen. Regjeringen utfører forslag som har fått flertall i Stortinget, for eksempel å bruke mer penger på skole, helse og veier i Norge. Regjeringen legger også frem statsbudsjettet i oktober hvert år, som er en oversikt over hvor mye penger Norge kan bruke det neste året og hva de skal brukes til.

Den dømmende makt er domstolene. Gjennom lover bestemt av Stortinget kan domstolene dømme mennesker for ulike typer kriminelle handlinger.

Fordelingen av makt er viktig, og Stortinget, regjeringen og domstolene skal være uavhengige av hverandre. Det betyr at ingen av de tre institusjonene har lov til å blande seg inn i hva de andre gjør. For eksempel kan ikke domstolene påvirke Stortinget til å øke straffen for kriminelle handlinger.

Parlamentarisme

Parlamentarisme er en politisk styreform. At Norge er parlamentarisk, betyr at regjeringen består så lenge flertallet i nasjonalforsamlingen tillater det. Nasjonalforsamlingen er det folkevalgte statsorgan, og for Norge er dette Stortinget. Vi kan snakke om mindretalls- og flertallsparlamentarisme. I praksis betyr det mindretalls- og flertallsregjeringer. Mindretall har vi når regjeringen ikke har flertall i Stortinget, og flertall når regjeringen har flertall i stortinget.